

'הנרייטה סאלד'

ספינת עץ קטנה שנרכשה ביוון. נקראה ע"ש הנרייטה סולד ('סאלד' בכתוב שהיה מקובל בזמנה) -- הפעילה הציונית ומייסדת ארגון "הדסה".

יצאה ב-30 ביולי 1946 מאתונה כשעל סיפונה 396 מעפילים בלוויית ספינת שירות בשם 'רפי' ועליה 140 מעפילים. הים היה סוער, המנוע התקלקל והיא חיפשה מחסה באי סירנה. תושבי האי התנגדו ודרשו מהמעפילים לעזוב את האי. הספינה הפליגה לאי הסמוך קמילה ניסי ובאמצעות 'רפי' שלחו את חלק המנוע הפגום לתיקון ביוון והמתינו לשובו. כעבור 6 ימים יצאו שתי הספינות לדרך. כ-150 מייל מחופי הארץ עברו מעפילי 'רפי' ל'הנרייטה סאלד' והצוות היווני חזר עם 'רפי' ליוון. שיטה זו של ספינה+ספינת שירות הופעלה לראשונה בהפלגת 'חביבה רייק' + 'רפי' חודשיים קודם לכן.

האנייה יורטה ע"י הבריטים והייתה הראשונה שמעפיליה (יחד עם מעפילי 'יגור') הועברו לקפריסין.

מפרט טכני

שמות קודמים	Arites Salas
סוג כלי השייט	ספינה עשויה עץ
תפוסה	150 טון
הנעה	מנוע דיזל
מהירות	8 קשרים.

רכש והכנה

הרוכשים	יאני אבידוב, לוי שוורץ, בנימין ירושלמי.
מקום הרכישה	פיראוס, יוון.
גילוי בריטי בשלב זה	לא היה.
צוות ההכנה	שמואל (סמק) ינאי, בנימין ירושלמי, אריה קפלן (קיפי) בעזרת פועלים מקומיים.
ארגון הספינה להעפלה	במחסני הספינה נבנו דרגשי עץ ללינה, הותקנו בתי שימוש, וכן הותקן מבנה מיוחד בירכתים, בגובה שני מטר עשוי קונסטרוקציית מתכת ומכוסה בקרשים, למען הילדים הקטנים. גם מזון מיוחד נרכש עבורם.

צוות ומלואים

מפקד הספינה	אריה קפלן (קיפי)
מלואים נוספים	בנימין ירושלמי, עד לפגישה עם 'רפי' ושמואל (סמק) ינאי לאחריה.
גדעונים	יוסף לזרובסקי.
מכשיר קשר	מכשיר מתוצרת עצמית שנבנה ביוון על ידי אברהם ליכובסקי, שימש לקליטה ולשידור.
רב חובל	יווני.
צוות	חמישה מלחים יוונים, אחד מהם מכונאי.

העלאת מעפילים

חוף ים סלעי ליד כף סוניון, דרומית לאתונה. אותר על ידי סמק באמצעות דייגים יוונים.	נמל / אזור ההעלאה
לא גילו את דבר ההפלגה.	יחס השלטונות
546	מספר מעפילים
גילאים שונים, ביניהם משפחות גדולות בתוכם כ- 180 ילדים ובני נוער עד גיל 16 ו- 28 תינוקות. לא היו חברי תנועות נוער. רובם היו ניצולי מחנות ופרטיזנים מהמפלגה הקומוניסטית היוונית, וחלקם ניצולי מחנות מהונגריה.	מוצא ושיוך תנועתי
מחנה עולים שהוקם במתכונת מחנה קיץ בסמוך לחוף ההפלגה.	מחנה המעפילים
ברגל, מרחק של כמה מאות מטרים.	דרך הגעה לאזור ההעלאה
המעפילים התרכזו במחנה שהוקם למענם כשבועיים לפני מועד ההפלגה. כולם היו יהודים יוונים, והשלטונות ידעו על הפעילות במחנה. לקראת ההפלגה ערכו המארגנים תרגילי הטעיה. הם הכריזו על טקס סיום מחנה הקיץ, ובו מפגני ספורט בנוכחות ראש העיר ומכובדים. התאריך שפורסם היה שבוע לאחר ההפלגה. כך, שביום ההפלגה, ללא התראה מוקדמת, נלקחו המעפילים ברגל אל החוף. הספינה עגנה סמוך לצוק, והעולים פסעו על גבי קרש שהונח מהצוק לסיפון. העלאתם החלה לפנות ערב והסתיימה בחשיכה.	ההעלאה

ההפלגה

30 ביולי 1946 בשעה 23:00 בקירוב.	תאריך ושעה
דרך איי יוון, דרומית לכרתים ומשם בקו ישר לחופי הארץ.	נתיב ההפלגה
במקביל ל'הנרייטה סאלד' יצאה מהמעגן 'רפי', ספינת עץ קטנה בפיקוד שמואל (סמק) ינאי, ועליה 140 יהודים מהונגריה. תוכנן שבלב ים, סמוך לחופי הארץ, יעברו המעפילים ל'הנרייטה סאלד' ו'רפי' תחזור ליוון כשעליה צוות המלחים היווני של 'הנרייטה סאלד'. כבר בראשית הדרך החל להתנדנד המבנה שהוקם עבור הילדים, והיה חשש שיתמוטט. ביום השני החל המנוע ל'השתעל', ובגלל סערה קשה נאלצה הספינה לעגון באי סירינה, שבו טבעה 'רפיח' כמה חודשים אחר-כך. משפחה יוונית אחת שישבה באי התנגדה לעגינת הספינה, ובניה באו לאיים בנשק לבל ירדו נוסעיה. לאחר ויכוח הסכימו שהעולים ירדו, בתנאי שישהו בקרבת הספינה. היוונים חששו שמא יילקח מזונם. לאחר שעגנו, פורק מן המנוע חלק שהתקלקל, ו'רפי' הפליגה עמו חזרה לפיראוס כדי לתקנו. תושבי האי הזהירו את נוסעי הספינה מפני פטרולים של משטרה, והציעו להם לעבור לאי אחר. הספינה הפליגה לאי Camelia ושם המתינו ל'רפי' שתחזור עם החלק המתוקן. ההפלגה חודשה לאחר שישה ימים ועברה ללא תקלות. במרחק 150 מייל מחופי הארץ נפגשו שתי הספינות והחילוּפין בוצעו כמתוכנן. המכונאי היווני נשאר והמשיך לארץ, ויתר אנשי הצוות היווני ובנימין ירושלמי חזרו ב'רפי' ליוון.	אירועים בדרך

עימות עם הבריטים

גילוי וליווי בריטי	סמוך לחופי הארץ התגלתה הספינה על ידי שתי משחתות בריטיות. היה זה לאחר עלייתם של מעפילי הספינה הקטנה בלב ים .
הכנות לעימות והוראות	ההוראות היו לא להתנגד במקרה ויועברו למחנה מעצר בעתלית. לא היה טעם להתחמק, מפני הצפיפות הרבה, ריבוי הילדים והנשים, מיעוט השחינים הטובים או השייטים, ואי אפשר היה לאלתר דבר.
העימות ותוצאותיו	<p>לאחר שנתגלו על ידי משחתות בריטיות, ניסתה הספינה להפליג צפונה מקיסריה, ואז הגיעה משחתת נוספת שהורתה להם להשליך עוגן במפרץ חיפה. היה זה עם עלות השחר. הספינה השליכה עוגן מחוץ למפרץ, וסירות עם אספקת מזון וציוד החלו להגיע אליה. באחד מיכירות הלחם שסופקו להם הוטמן פתק שבו נאמר כי הם עומדים להיות מגורשים לקפריסין ועליהם להתנגד לכך. באותו זמן הוברח אל הספינה תרמיל עם חומרי נפץ ובקשה לנסות לפוצץ את אוניית הגירוש. בקשה זו לא מולאה בגלל עייפות. "סמק" חיפש אמנם מקום מתאים להטמנת מטען הנפץ בחיפוי המעפילים, אך כאמור לא ביצע את הפיצוץ.</p> <p>החלה התארגנות להתנגדות. האנשים חולקו לקבוצות ולעמדות, ניתנו להם מקלות וקופסאות שימורים ליידי. הנשים הורדו למחסנים, המלווים חיבלו במנועי הספינה, ובני הנוער הקיפו את הבריטים בירכתיים ומנעו מהם לפעול. בשעה 03:00 לפנות בוקר הגיעה סירה בריטית כדי לחתוך את העוגן ולגרור את הספינה לנמל חיפה. ברגע זה החלה התנגדות שנמשכה כמה שעות. מלחים בריטים שעלו לסיפון נלקחו בשבי ונכלאו בחדר שהוכן לכך. הבריטים השיטו גורות גבוהות, ומלחים שהיו בהן עלו לסיפון. חלקם הושלכו לים וחלקם נשבו. כמות השבויים מנתה 30 איש. הבריטים הפעילו זרנוקי מים, ארבע משחתות הקיפו את הספינה, וכן הסיירת אג'קס, (Ajax) (שהייתה ידועה מפעולות הגבורה שהשתתפה בהן במלחמת העולם השנייה, כמו הטבעת ה"גראף שפי" במימי ארגנטינה).</p> <p>הקפטן של Ajax ביקש לעלות לספינה להתרשם מהמצב. קיפי ערך לו סיור שזעזע אותו בגלל הצפיפות והתנאים ששררו בספינה, אך אמר כי עליו למלא הוראות ואינו יכול להבטיח שלא יגורשו מן הארץ.</p> <p>לאחר שירד, הקיפו את הספינה עשר סירות מנוע, וחיילים בריטים הטילו מהם רימוני עשן. אחד מהם נפל בחדר התינוקות, ואז סימן "סמק" ינאי אות כניעה. הספינה נגררה לנמל. היה זה ב- 12 באוגוסט 1946. אחר כך הועברו המעפילים, תוך התנגדות פאסיבית, לאוניית הגירוש Empire Rival ונלקחו לקפריסין .</p>

חילוץ מלווים

הוראות לחילוץ והחילוץ	<p>על פי ההוראות, היה על המלווים להתערב בין המעפילים ולהגיע עימם לקפריסין. האלחוטן, "סמק" ו"קיפי" ירדו עם המעפילים, עלו לאוניית הגירוש והגיעו לקפריסין. ירושלמי, כאמור, חזר ליוון עם "רפי" (בספינה הקטנה). לזרובסקי הכניס את מכשיר הקשר לתוך תרמיל והצליח להבריחו מהספינה ולקחתו לקפריסין. הוא עשה זאת בעצתם של "סמק" ו"קיפי".</p>
-----------------------	--